

POSUDEK OPONENTA

Tomáš Chvátal: Příběhy o skrytém umění (O výzdobě středověkých zvonů v Čechách), disertační práce ÚDU FF UK, Praha 2007

T.Chvátal se ve své disertaci zabývá tématem, které je dosud pro dějiny umění spíše okrajovým, ale jak ukazuje jeho práce nikoliv nezajímavým.

K jednoznačným kladům předkládané práce patří autorova snaha podat téma čtivou esejistickou formou a na vybraných klíčových problémech naznačit obrysy možné širší sledovaného problému. Jednou z hlavních linií práce jsou otázky kolem Hanse Mittnera a jeho významu pro české zvonařství – v tomto smyslu lze kladně hodnotit analytickou práci T.Chvátala, nesenou snahou po sebrání analogií zvonařských reliefů s ostatními obory umění i skeptický přístup ke stoprocentní dohledatelnosti přenosu vzorů a jejich transformaci, což ovšem neznamená resignaci autora na takto vymezený problém, jehož zpracování doplňuje i užitečnými poznámkami k technologickým postupům. Plně sdílím autorův názor o hypotetickém záměrném historismu zvonařů i při možném překrývání pojmů historismu a konservatismu (s.60). Jde o obecnější problém – důležitý pro české umění 15. a z části i 16.století – anachronismus či historismus jsou ovšem svazující pojmy, které lze spojovat vždy pouze s konkrétními příklady a je velmi problematické jejich platnost zobecňovat. T.Chvátal se tomuto obecnějšímu problému decentně vyhýbá, což hodnotím jednoznačně kladně. Za velmi užitečné považuji též informace v 6.kapitole – vymezující možnou působnost donátorů. Skeptický přístup autora, opřený o písemné prameny dobře kontrastuje s některými současnými tendencemi, které občas vedou až k nadhodnocování úlohy objednavatelů. Také orientační shrnutí tématu v kontextu konfesně rozděleného českého prostředí sledované doby je pozitivním aspektem předkládané práce. Autorovo vědomí rozpracovanosti tématu, zvolená esejistická forma i integrace místy rozsáhlého komentáře obrazové přílohy do textu jsou rovněž kladem jeho práce.

Slabiny disertace T.Chvátala lze rozdělit na prohřešky formální a nedodělky obsahové. K prohřeškům formálním patří např. zvolená forma poznámkového aparátu – zvláště způsob citací (s občasnou absencí konkrétních stran citovaného textu – např. v pozn.III). V několika případech nekorespondují číselné odkazy s příslušným obrazovým materiálem (např. obr.3 na s.16 – místo zvonu ze Sedlčan je zde iluminace Pontifikálu z Bruselu a to bez signatury rukopisu, obr. 64-65 po s.117 chybí zcela, obdobně jako obr.67-69). Asi došlo k podcenění závěrečné korektury.

Nedodělky obsahové zahrnují jednak nemilá odlehčení obsahově komplikované problematiky a za druhé, nedodělky koncepční. Přílišné zjednodušení lze vytknout např. pasáží o důvodech výzdoby zvonů v 1.kapitole na s.12, která by si vyžádala prohloubení argumentace ve smyslu novoplatonské filosofie a její působnosti na středověké umění nebo podobně text kapitoly 8. „o divých mužích a zvěři“ – (i při skeptičnosti k možnostem dokonalého odhalení významu těchto motivů u konkrétních děl a při problematické míře všeobecné srozumitelnosti jejich hypotetického obsahu) poněkud postrádá základní obrysy obsahových konotací, jak je nabízí studium knižní malby. Také závěrečná úvaha v kapitole 9. o vysokém a nízkém kulhá na nedostatku literatury k tomuto tématu. Ani esejistická forma nemusí resignovat na obsahově komplikovanější témata, která nutně nemusí ubírat na stravitelnosti textu.

A za druhé, jde o nedodělky koncepční: např. mám dojem, že by bylo užitečné věnovat více pozornosti vazbám zvonařství a zlatnictví a současně i v tomto smyslu je škoda, že T.Chvátal resignoval na důkladnější obecnější zhodnocení významu zvonařství v hierarchii dobových druhů umění (asi je příliš brzy), ale kontrast tradiční progresivnosti zlatnictví s naznačenou konservativností až historismem zvonařství je trochu provokujícím. Současně si nejsem jist, není-li příliš ukvapené redukovat vzory pro zvonařství na malířská a sochařská díla s vyloučením grafiky – jde o stylistickou formulaci na s.118, která ale může být metodicky svazující – autor mne nepřesvědčil, že již přišel čas k takto kategorickému soudu, ačkoliv může mít věcně pravdu. Ke koncepčně sporným věcem lze po mém soudu přiřadit i resignaci na heuristický soupis (i když chápu, že množství položek takového katalogu by se změnilo v něco na způsob telefonního seznamu, ale jako doplněk této práce by byl jistě užitečný). Nemohu si pomoci, ale shrnutí literatury a její zhodnocení by se patřilo spíše na počátek práce – „stojíme jako trpaslíci na ramenou obrů“ a náš rozhled po jakékoliv problematice vyrůstá z obrovského díla našich předchůdců...

Navzdory vytčeným nedostatkům doporučuji práci T.Chvátala k obhajobě.

V Praze, 20.XI.2007

PhDr. Viktor Kubík, Ph.D.